

VÝZNAM POSKYTOVÁNÍ HUMANITÁRNÍ POMOCI

Šafařík Zdeněk¹, Vičar Dušan², Strohmandl Jan³

ABSTRAKT

Príspevek sa zaoberá humanitárňou pomocí a významom poskytování humanitárňou pomocí. Řeší zahraniční a vnitřní humanitárňou pomoc, duchovní a psychologickou pomoc a další aspekty projevu lidskosti a lidských postojů za mimořádných událostí. Dále se zabývá základním legislativním rámcem poskytování humanitárňou pomocí, úkoly materiálových základen humanitárňou pomocí na území České republiky a podporami projektů z humanitárňou rozpočtu České republiky v roce 2014 a 2015. Česká republika z humanitárňou rozpočtu MZV v roce 2014 podpořila 35 projektů ve 26 zemích postižených konfliktem, přírodní katastrofou, případně epidemií. Celkem bylo na humanitárňou pomoc za uvedený rok poskytnuto 83,58 mil. Kč. Od 01. 01. 2015 do 30. 06. 2015 bylo z humanitárňou rozpočtu MZV podpořeno **26 humanitárňou projektů v 19 zemích** v celkové hodnotě **62,4 mil. Kč**.

Klíčová slova:

Humanitárňou pomoc, eliminace, ztráta, katastrofa, rizika, Česká republika

ABSTRACT

The paper deals with humanitarian aid and the importance of providing humanitarian assistance. It describes foreign and domestic humanitarian aid, psychological assistance and other expressions of humanity in emergencies. It also deals with the basic legislation for the provision of humanitarian assistance, the tasks of the provision-based stores for humanitarian assistance in the Czech Republic and projects from a humanitarian budget of the Czech Republic solved in 2014 and 2015. Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic in 2014 supported 35 projects in 26 countries affected by conflict, natural disasters or epidemics. Total humanitarian assistance for this year provided 83.58 million CZK. From January the 1st 2015 to 30th June 2015, 26 humanitarian projects in 19 countries was supported from the humanitarian

¹ Šafařík Zdeněk, Tomas Bata University in Zlin, nám. T. G. Masaryka 5555, 760 01 Zlin, Czech Republic. safarik@flkr.utb.cz

² Vičar Dušan, Tomas Bata University in Zlin, nám. T. G. Masaryka 5555, 760 01 Zlin, Czech Republic. vicar@flkr.utb.cz

³ Strohmandl Jan, Tomas Bata University in Zlin, nám. T. G. Masaryka 5555, 760 01 Zlin, Czech Republic. strohmandl@flkr.utb.cz

budget of Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic worth a total of 62.4 millions CZK.

Key words:

Humanitarian aid, elimination, loss, catastrophe, risks, Czech Republic

ÚVOD

Cílem poskytování humanitární pomoci je eliminovat ztráty na životech a zmírnit lidské utrpení, které je způsobené přírodními katastrofami anebo člověkem, popřípadě ozbrojenými konflikty. Jde i o pomoc zemím a regionům zasaženým dlouhodobou, komplexní humanitární krizí. V souvislosti s klimatickými změnami a jejich možnými expanzemi roste význam prevence katastrof, snižování rizik v důsledku klimatických změn, jež jsou rovněž součástí humanitární pomoci. Poskytování humanitární pomoci se řídí mezinárodně uznávanými zásadami dobrého dárcovství, především základními principy lidskosti, nestrannosti, neutrality a nezávislosti. [1]

1 HUMANITÁRNÍ POMOC A VÝZNAM POSKYTOVÁNÍ HUMANITÁRNÍ POMOCI

Humanitární pomoc a její poskytování je projevem lidskosti, jedná se o solidaritu vůči lidem postiženým mimořádnou událostí. Humanitární pomoc je souhrn opatření v materiální, duchovní, zdravotní, sociální a právní oblasti, které poskytují jednotlivci, skupiny, spolky, státní i nestátní organizace ve prospěch obyvatelstva, postiženého následky mimořádných událostí.

1.1 ZAHRANIČNÍ HUMANITÁRNÍ POMOC

Úkoly v oblasti poskytování humanitární pomoci do zahraničí plní Ministerstvo vnitra v součinnosti s Ministerstvem zahraničních věcí. Formy pomoci jsou především materiální pomoc, finanční pomoc, pomoc formou vyslání expertů, vyslání záchranného týmu, nebo kombinace uvedených forem pomoci.

1.2 VNITŘNÍ HUMANITÁRNÍ POMOC

Humanitární pomoc je poskytována bezplatně orgány státní správy a orgány územních samosprávných celků, právníckými osobami, podnikajícími fyzickými osobami, nevládními organizacemi, neziskovými organizacemi a sdruženími občanů, skupinami osob a jednotlivci na základě výzev nebo z vlastní iniciativy formou nabídek. Přehled nabídek a požadavků na humanitární pomoc vedou státní orgány, orgány územních samosprávných celků a humanitární organizace. Sbírky pro

humanitární pomoc organizují humanitární organizace na základě aktuálních požadavků z postižených oblastí. Nakládání s humanitární pomocí se zajišťuje tak, aby nedošlo k jejímu zneužití či znehodnocení. Bezodkladně se řeší místo určení, způsob doručení adresátům a výdej příjemcům humanitární pomoci.

Obsah humanitární pomoci:

- věcné prostředky (základní předměty pro postižené obyvatelstvo),
- finanční prostředky sloužící nejčastěji k nákupu základních předmětů,
- duchovní (náboženská) a psychologická pomoc,
- poradenská pomoc (např. pojištění, nakládání s vysoušeči, etc.).

1.3 ZÁSADY POSTUPU HZS KRAJŮ PŘI ORGANIZOVÁNÍ A KOORDINACI PŘIJETÍ DARŮ

Jedná se o věci movité, nabídnuté tuzemskými dárci v rámci humanitární pomoci, které byly stanoveny Pokynem GŘ HZS a obsahují např.:

- zabezpečení **přepravy** movitých darů,
- zabezpečení **skladování** humanitární pomoci,
- postup HZS kraje při **zprostředkování** humanitární pomoci při známém dárci a příjemci,
- postup HZS kraje při **zprostředkování** humanitární pomoci při známém dárci a neznámém příjemci.

1.4 DUCHOVNÍ (NÁBOŽENSKÁ) POMOC

Cílem náboženské pomoci je poskytování duchovní služby a náboženské posily člověku v mimořádných situacích. Provádí ji duchovní personál. Jde nejen o pomoc raněným a umírajícím, ale i o pomoc personálu, provádějícímu záchranné práce. Při poskytování náboženské pomoci je vhodné vytvořit vazby mezi státními a církevními orgány a organizacemi. Umožnit církvím poskytovat náboženskou pomoc v místech mimořádné události.

1.5 PSYCHOLOGICKÁ POMOC

Pomoc v této oblasti potřebují nejen postižení obyvatelé, ale i záchranáři, kteří pomoc realizují. Psychologickou pomoc realizuje Psychologická služba HZS ČR, církve, nevládní organizace a občanská sdružení. Jsou vytvářeny psychosociální intervenční týmy (PIT, NPIT) v rámci krajů. Jejich cílem je psychologická pomoc obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí, poskytovat psychologickou pomoc obětem mimořádných událostí, jejich příbuzným a blízkým. Základní složkou jsou profesionální psychologové HZS ČR a s nimi spolupracující síť dobrovolných pracovníků.

1.6 ÚKOLY A ČINNOSTI HUMANITÁRNÍCH, CÍRKEVNÍCH A CHARITATIVNÍCH ORGANIZACÍ

Humanitární, církevní a charitativní organizace jsou schopny v případě potřeby plnit následující úkoly a činnosti při pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou situací:

- Pořádat sbírky humanitární pomoci v jeho prospěch.
- Provádět a organizovat dopravu materiální pomoci na místo určení. [2]

2 LEGISLATIVNÍ RÁMEC POSKYTOVÁNÍ HUMANITÁRNÍ POMOCI NA ÚROVNI EU

Právní základ pro humanitární pomoc poskytuje článek 214 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU). Před Lisabonskou smlouvou byl právním základem článek 179 Smlouvy o založení Evropského společenství. Právním základem pro zřízení Evropského dobrovolnického sboru humanitární pomoci je čl. 214 odst. 5. Článek

21 Smlouvy o Evropské unii (SEU) stanoví zásady pro veškerou vnější činnost EU (čl. 21 odst. 2 písm. g) upravuje humanitární činnost). [3]

2.1 LEGISLATIVNÍ RÁMEC POSKYTOVÁNÍ HUMANITÁRNÍ POMOCI V ČR

Než stručně objasníme pojem „humanitární“, je potřebné vysvětlit pojem humanita. Humanita označuje lidskost. Chování člověka v tomto smyslu je chování, které

je založeno na lidskosti a projevech lidskosti. Člověk, který prosazuje chování a postupy v duchu humanity je humanitář. Slovo „humanus“ označuje lidský, ušlechtilý nebo vzdělaný. Dominantní hodnotou je tedy lidský život. V současnosti s termínem humanita můžeme spojit bezplatně poskytovanou pomoc. Jejím cílem je zajistit základní životní potřeby člověka. Tento termín je velmi často spojován s pomocí osobám postiženým mimořádnou událostí.

V národní legislativě je tento typ pomoci ustanoven v **Nařízení Vlády České republiky č. 463/2000 Sb.**, o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva. Předmětné nařízení Vlády ČR uvádí, že humanitární pomoc je poskytována bezplatně orgány státní správy a orgány územních samosprávných celků, právníckými osobami, podnikajícími fyzickými osobami, nevládními organizacemi, neziskovými organizacemi, občanskými sdruženími, skupinami osob a jednotlivci, na základě výzev nebo z vlastní iniciativy prostřednictvím nabídek.

Humanitární pomoc tedy chápeme jako pomoc materiální a jako pomoc při zajišťování krátkodobého deficitu. **Zákon č. 239/2000 Sb.**, o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, vymezuje, kromě jiného, povinnosti k plnění úkolů civilní ochrany hasičským záchranným sborům, vybraným ministerstvům, obcím, právníkům, podnikajícím fyzickým a fyzickým osobám. Zákon o integrovaném záchranném systému definuje humanitární pomoc jako opatření, realizovaná za účelem pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí, v jejichž rámci se využívají lidské a materiální zdroje. Z uvedené definice vyplývá, že humanitární pomoc představuje aktivity, které jsou bezprostřední reakcí na humanitární krizi.

Porovnáme-li obsah pojmu humanita s termíny charitativní a dobrovolná pomoc, je zřejmé, že na rozdíl od nich, má humanita velmi úzkou působnost. Základem je pomoc jiným v nouzi, ale díky definici v oblasti legislativy pouze v přesně vymezených hranicích. Z hlediska integrovaného záchranného systému v podmínkách České republiky je toto omezení rozděleno do těchto **základních sektorů**: voda/hygiena, potraviny/výživa, obydlí, zdravotní péče a psychosociální pomoc. [4]

3 MÍSTO A ÚKOLY MATERIÁLOVÝCH ZÁKLADEN HUMANITÁRNÍ POMOCI NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Základna logistiky Olomouc je účelovým zařízením Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR pro skladování, hospodaření a evidenci materiálu. Řídí sklady materiálu, které zabezpečují skladování, ošetřování a obměnu materiálu pro potřeby HZS ČR ale i celého integrovaného záchranného systému. Toto zařízení se stalo součástí Hasičského záchranného sboru ČR v roce 2001, kdy byla oblast civilní ochrany převedena z působnosti Ministerstva obrany do působnosti Ministerstva vnitra. Základna logistiky je hlavně materiálová základna, která je složena z ředitelství v Olomouci a ze 12-ti skladových objektů, rozmístěných na celém území ČR. Nosnými skladovými objekty jsou **sklady Drahanovice, Skuteč, Hluboká nad Vltavou, Kamenice u Prahy, Vlastislav, další objekty jsou Vizovice, Tišnov, Kamenice nad Lipou, Velvary, Kroučová, Zbiroh a Nový Bor**. Na základě zkušeností s potřebami materiálu při různých živelných pohromách doma i ve světě vybuodovala v roce 2004 Základna logistiky pět nových souborů materiálu vyčleněného pro nouzové přežití obyvatelstva a pro záchranné a likvidační práce. Tyto materiální základny humanitární pomoci se nacházejí ve skladech **Základny logistiky Drahanovice, Skuteč, Kamenice u Prahy, Hluboká nad Vltavou a Vlastislav**.

K tomuto účelu jsou ve skladech Základny logistiky udržovány zásoby materiálu pro ubytování 750 osob včetně jejich dočasného vstrojení, prostředky pro náhradní zdroje elektrické energie, prostředky pro osobní hygienu, pro zemní a úklidové práce nebo pro poskytnutí nezbytné první pomoci, prostředky pro přípravu a výdej stravy. (obr. 1)

Obr. 1 Polní kuchyně PK 26 H (Foto, autoři, 2016)

Ve skladech Základny logistiky Olomouc je neustále připraven základní materiál pro pomoc při vzniku jakékoliv krizové situace k záchraně lidských životů a odstraňování škod. (obr. 2) Nachystány jsou tisíce příkrývek, lehátek, vysoušečů zdiva, desetitisíce protipovodňových pytlů, desítky stanů, ale i vaky na vodu, elektrocentrály, ženíjní a úklidové nářadí a náčiní a dezinfekční prostředky. Základna logistiky disponuje také prostředky na ochranu, při odstraňování následků ptačí chřipky, jako jsou speciální ochranné oděvy, sběrné nádoby, respirátory, rukavice, dekontaminační rohože atd.

*Obr. 2 Uložení výstroje ve skladu Základny logistiky v Olomouci.
(Foto, autoři, 2016)*

Pohotovostní zásoby Správy státních hmotných rezerv: pro okamžité potřeby HZS ČR přebírá postupně Základna logistiky i materiál Správy státních hmotných rezerv. [5]

Areál Hasičského záchranného sboru ČR v Kosovské ulici v Jihlavě byl slavnostně otevřen dne 2. prosince 2015. Sídlo zde má **záchranná rota HZS ČR**. **Celkem 43 příslušníků Záchranného útvaru HZS ČR je zde připraveno vyjet okamžitě na pomoc, pokud dojde k mimořádné události (zejména povodni) vyžadující nasazení těžké a speciální techniky, kterou Záchranný útvar disponuje.** Areál vytvořil **nové skladové prostory prostředků pro humanitární pomoc občanům ČR.** K okamžitému výdeji je zde připravena materiální a věcná pomoc a prostředky pro nouzové přežití obyvatelstva v případě velkých mimořádných událostí, převážně povodní. Zajímavostí je **polygon pro zkoušky jízdy v klidné vodě.** Ten byl vybudován za účelem testování a zkoušek požárních automobilů a techniky, která je během zásahů používána v podmínkách jízdy ve vodě, a to zejména při povodních. **Jedná se o projekt za 1,425 mld. korun.** [6]

4 ČERPÁNÍ HUMANITÁRNÍHO ROZPOČTU MZV

V rámci přehledu čerpání humanitárního rozpočtu MZV uvádíme stručný přehled za rok 2014 a čerpání za 1. půlrok 2015.

V roce 2014 podpořila Česká republika z humanitárního rozpočtu MZV 35 projektů ve 26 zemích postižených konfliktem, přírodní katastrofou, případně epidemií. Celkem bylo na humanitární pomoc za uvedený rok poskytnuto **83,58 mil. Kč**.

Na humanitární pomoc poskytovanou do zahraničí **pro rok 2015** byly usnesením vlády č. 480 z 25. června 2014 vyčleněny celkem **73 mil. Kč**. Tento rozpočet byl během prvního pololetí 2015 navýšen. Celkem tak rozpočet určený na humanitární pomoc dosáhl výše **90,3 mil. Kč**. V souladu s Operační strategií humanitární pomoci ČR na rok 2015 proběhla v období od 1. 11. 2014 do 31. 3. 2015 celkem čtyři dotační řízení. Na **pomoc Ukrajině** byly schváleny 4 projekty v hodnotě 7,7 mil. Kč; ve druhém čtvrtletí byla jedna z těchto dotací (ČČK) navýšena o 3,14 mil. Kč. V dotačním řízení pro **země s komplexními problémy** (Barma/Myanmar, Etiopie, Jižní Súdán, Sahel) bylo podpořeno 8 projektů v celkové hodnotě 15.923.625 Kč; na okamžitou pomoc pro **Irák a Sýrii** bylo vybráno po třech projektech za celkem 15 mil. Kč. K 30. 6. tak byly vyplaceny humanitární dotace v souhrnné výši **41.781.603 Kč**.

V souladu s Operační strategií a aktuálními potřebami byla dále během prvního pololetí, v návaznosti na pomoc poskytnutou v roce 2014, realizována další humanitární pomoc vnitřně vysídlenému obyvatelstvu **Ukrajiny**, ebolou postiženým zemím **Západní Afriky** a **syřským uprchlíkům v Libanonu**, okamžitá humanitární pomoc v souvislosti se záplavami v **Malawi a Mosambiku** a s konfliktem v **Jemenu**, v květnu 2015 byl zajištěn čtyřtýdenní pobyt českého trauma týmu v zemětřesením postiženém **Nepálu** spolu s návaznou zdravotnickou materiální pomocí. [7]

ZÁVĚR

Pokud hovoříme o poskytování humanitární pomoci, musíme zdůraznit její rozměr jako projev vysoké lidskosti. Když vezmeme do úvahy její téměř každodenní potřebu vzhledem například na nedostatek potravy v mnohých regionech naší planety, nedostatek vody, různé mimořádné události a další, o významu poskytování humanitární pomoci nemůžeme pochybovat. Stává se naléhavým problémem, který je potřebné v rámci možností pozitivně řešit. Na implementaci schválené humanitární pomoci se podílely 67 % české neziskové organizace (ADRA, Care, Člověk v tísni, Diakonie ČCE, Charita ČR, Lékaři bez hranic, Magna Děti v tísni a Omega plus), 26 % mezinárodní organizace (IFRC, IOM, UNICEF, UNDP), zbývajících 7 % připadá na ZÚ ČR v Bejrútu a na GŘ HZS (2015).

LITERATURA

[1] MZV ČR. *Humanitární pomoc*. [cit. 01-04-2016] Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/.

- [2] MARTÍNEK, Bohumír, LINHART, Petr a kol. IOO Lázně Bohdaneč: *Ochrana obyvatelstva. MODUL E*. Učební pomůcka pro vzdělávání v oblasti krizového řízení. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2006.
- [3] Evropský parlament. *Humanitární pomoc*. [cit. 01-04-2016] Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.3.2.html.
- [4] SMETANA, Marek. *Humanitární pomoc při zvládnutí rozsáhlých mimořádných událostí*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2013, 1. vydání. ISBN 978-80-7385-138-5.
- [5] MV- generální ředitelství HZS ČR. *Základna logistiky Olomouc*. [cit. 03-04-2016] Dostupné z: <http://www.pozary.cz/clanek/8479-zakladna-logistiky-olomouc/>.
- [6] MV- generální ředitelství HZS ČR. *Slavnostní otevření areálu HZS ČR v Jihlavě*. [cit. 03-04-2016] Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/slavnostni-otevreni-arealu-hzs-cr-v-jihlave.aspx>.
- [7] MZV ČR. *Operační strategie humanitární pomoci ČR na rok 2015*. [cit. 04-04-2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/strednedobe_vyhodnoceni_humanitarni_3.html.